

Van de Redactie

Ko SCHUURMANS

Het is herfst. De dagen korten. Het licht lijkt te verdwijnen. We vierden het feest van Allerheiligen, het feest van de ‘santenkraam’ met al die hele of halve heilige mensen die ons op inspirerende wijze zijn voorgegaan. We vierden het feest van Allerzielen en stonden verdrietig of dankbaar of allebei, maar in ieder geval weemoedig stil bij onze doden. We zongen wie weet: Alle denkbare en ondenkbare levende zielen bevelen wij U aan... Wij horen de sombere maar ook moedgevende lezingen van de laatste zondagen van het kerkelijk jaar en sluiten het af met het feest van Christus Koning.

We starten een nieuw kerkelijk jaar en komen in de Advent, de voorbereidingstijd op Kerstmis, het feest van de geboorte van onze Messias Jezus, die wij het Licht der wereld noemen. Dit nummer van Doorgeven sluit bij deze onderwerpen aan. U vindt artikelen over afscheid nemen en begraven en over het feest van de Adventsheilige Sint Lucia. Over hoe een mogelijke vijfde zondag gevierd kan worden, over de herkomst van een bekend Kerstlied en over de liederen van Huub Oosterhuis, die er zoveel voor in de kerk en daarbuiten heeft geschreven. Natuurlijk vindt u ook de vaste rubrieken.

Midden in de Advent vieren wij het feest van Sint Lucia. In het artikel over dit feest staat te lezen: Lucia, haar naam betekent lichtdraagster, is een heilige afkomstig uit Zuid-Italië maar vooral bekend en gekend in het hoge noorden. Uit die letterlijk donkere streken wordt ons onverwacht het licht aangereikt. Is het niet om aan te geven hoe juist in de diepste duisternis – als je geen licht meer ziet, geen uitzicht verwacht – je iemand kunt ontmoeten die heel onverwacht jou het licht aanreikt opdat je het weer ziet zitten? Komt het licht in de duisternis op deze wijze niet uit de duisternis?

Jezus van Nazareth noemen wij Licht in de duisternis. Dat vieren wij met Kerstmis en hopen dat zijn licht van alzo hoge ons zal verlichten opdat wij andere mensen worden.

Dietrich Bonhoeffer (1906-1945), vermoord door de nazi's, schreef in die duistere oorlogstijd:

Wie zal het Kerstfeest op de juiste manier vieren? Degene die alle geweld, alle eer en aanzien, alle ijdelheid, alle hoogmoed, alle eigenwilligheid eindelijk aflegt bij de kribbe!

Dat deze woorden u mogen inspireren bij uw tocht door de Advent op weg naar Kerstmis wens ik u namens de redactie van harte toe!

Inhoud

En lang daarna hangt in het dorp een kilte... ..	4
<i>Ko Schuurmans</i>	
Rust ook jij in vrede!	8
<i>Ko Schuurmans</i>	
Licht in de duisternis! Licht uit de duisternis!	10
<i>Ko Schuurmans</i>	
Het Luciapel	14
<i>Bert Stolwijk</i>	
Laat mij maar zingen	16
<i>Henk Haverkort</i>	
Vijfde zondag in de maand? Karmelviering!	18
<i>Loek Seeboldt</i>	
Transeamus usque Bethlehem!	22
<i>Ko Schuurmans</i>	
Nieuws van de Gregoriusvereniging	23
<i>Bert Stolwijk</i>	
Op de boekenplank	30
<i>Bert Stolwijk & Loek Seeboldt</i>	
Om over na te denken	34
<i>Ko Schuurmans</i>	

Transeamus usque Bethlehem!

Ko SCHUURMANS

“We zingen met Kerstmis het lied *Transeamus usque Bethlehem*, maar waar komt dat lied vandaan? En wat zingen we eigenlijk? We weten niet goed wat die woorden betekenen!” Vragen die ik kreeg voorgelegd door een koor. Voor hen en voor wie het weten wil een toelichting: het Kerstlied ‘*Transeamus usque Bethlehem*’ is gecomponeerd door de Duitse componist en kerkmusicus Joseph Schnabel (1767-1831) op woorden uit het 2de hoofdstuk van het evangelie naar Lucas. De tekst van het lied is een gedeelte van de verzen 15, 16, 13 en 14 en wel in deze volgorde.

Vers 15

Pastores loquebantur ad invicem (De herders spraken tot elkaar)
Transeamus usque Bethlehem et videamus hoc verbum quod factum est
(Laten wij naar Bethlehem gaan en gaan zien hetgeen daar geschied is)

Vers 16

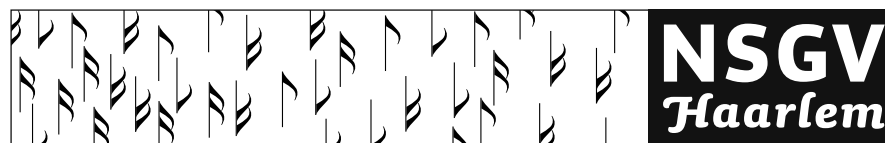
Et venerunt festinantes et invenerunt (En zij spoeden zich er heen en vonden)
Mariam et Joseph et infantem positum in praesipio (Maria en Joseph en het kind dat in de kribbe lag)

Vers 13

Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis laudantium Deum (En onmiddellijk voegde zich bij de engel een hemelse legerschaar die God verheerlijkte)
Audiamus multitudinem militiae caelestis laudantium Deum (Laten wij luisteren naar een hemelse legerschaar die God verheerlijkte)
et dicentium (met de woorden):

Vers 14

Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis!
(Eer aan God in den hoge en vrede aan de mensen van goede wil!)

Nieuws van de Gregoriusvereniging

BERT STOLWIJK

Concours voor kerkkoren groot succes

Op zaterdag 11 oktober 2008 vond in de Moeder van de Verlosserkerk te Haarlem-Schalkwijk een primeur plaats. De afdelingen van de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging (NSGV) in de bisdommen Haarlem en Rotterdam organiseerden samen een concours voor hun kerkkoren.

Vanaf een uur of negen werd een opmerkelijke drukte rond de Moeder van de Verlosserkerk waargenomen. De eerste concours deelnemers meldden zich bij de infotafel in de hal. Een ploeg van vrijwilligers was al druk bezig koffie en thee te zetten en al gauw hoorde je de eerste koorklanken in en om het gebouw.

Om 10.30 uur werden alle aanwezigen welkom geheten door de

voorzitter van de NSGV afdeling Haarlem, dr. Tom van Brederode. De presentatie van de dag was in handen van Moniek Groot, die op enthousiaste wijze van elk koor een korte beschrijving en een toelichting op het gekozen repertoire gaf. Een concours kan echter niet zonder een deskundige jury. Deze werd gevormd door Jos Vranken (voorzitter), Jeroen Felix en Mark Heerink (vervanger voor Bert Stolwijk die wegens familieomstandigheden afwezig was).

De jury, v.l.n.r. Mark Heerink, Jos Vranken en Jeroen Felix. (foto: Peter Jongejan)

Tijdens drie zangsessies werd door 19 koren (tezamen 500 deelnemers!) een impressie gegeven van hun kunnen. Als voorwaarde voor de repertoirekeuze werd één liturgisch gezang gevraagd dat gezongen zou kunnen worden op zondag 12 oktober (de 28e zondag door het jaar A). De twee andere werken mochten naar eigen keuze ingevuld worden.

Door de verscheidenheid van koren passeerden heel diverse liturgische gezangen de revue en werd het mede daardoor voor de aanwezige koren en toehoorders een boeiende dag.

Rond 16.45 uur hadden alle koren onder leiding van hun dirigent en begeleid door pianist, organist, combo of instrumentalist laten horen waar ze voor stonden: kwaliteit in de uitvoering van muziek ten behoeve van de liturgie. Terwijl de jury zich beraadde over de beoordeling en uiteindelijke jurering, werd onder enthousiaste leiding van Hinke Hillege de canon 'Alleluia' voor 4 stemmen van Philip Hayes ingestudeerd en uitgevoerd. Wat een feest, met zo velen zingen!

Hinke Hillege studeert met alle aanwezigen een canon in. (foto: Peter Jongejan)

De jury was er intussen uitgekomen en Jos Vranken kreeg het woord. Allereerst sprak hij een woord van dank uit voor de goede organisatie van het concours en voor de plezierige samenwerking tussen de juryleden. Het is niet eenvoudig om een eensluidende kwalificatie te formuleren voor de prestaties van koren die qua repertoire, bezetting, leeftijdsopbouw en instrumentale begeleiding zo uiteenlopend waren. Voordat hij de uitslag bekend ging maken vond hij het van belang om alle koren een hart onder de riem te steken met de volgende statements:

- Een koor heeft een belangrijke taak in de liturgie.
- Een koor vormt een bindende factor binnen een parochie en kan door goed te zingen de liturgie aantrekkelijker maken.
- Koorleden zijn belangrijke parochianen.
- Een parochie mag trots zijn op haar koren.

- De toekomst van de koorzang in de liturgie wordt gewaarborgd door de kinderkoren, waarvan we deze dag een uitstekend voorbeeld hebben gehoord!

En toen was het eindelijk dan zover: de mededeling van het eindresultaat. Er waren maximaal 180 punten te behalen. De scores liepen uiteen tussen 103 en 156,5 punten. Na het opnoemen van de scores per koor, in de volgorde van uitvoeren werd duidelijk wie de winnaars waren:

- De eerste prijs, een geldbedrag van € 500, ging naar de Liturgische zanggroep 'Tolle lege' uit Amsterdam-Buitenveldert o.l.v. Marlies van 't Hoff-Hattink.
- De tweede prijs, een geldbedrag van € 250, naar het Kinderkoor 'De vrolijke Noot' uit Katwijk o.l.v. Agnes Bol.
- De derde prijs, een geldbedrag van € 125, ging naar de Liturgische Werkgroep Martelaren uit Amsterdam o.l.v. Luc Löwenthal.

De prijzen werden onder luid applaus uitgereikt door Tom van Brederode, voorzitter van de NSGV Haarlem. Hij vervolgde na de uitreiking met het uitspreken van een woord van dank aan alle deelnemende koren. Het was een prachtdag, inspirerend en hij

hoopte dat het juryrapport een aanmoediging zou zijn voor de koren.

Tom van Brederode (NSGV Haarlem) overhandigt de beker behorende bij de 1e prijs aan Marlies van 't Hoff-Hattink, dirigente van 'Tolle lege' uit Amsterdam. (foto: Peter Jongejan)

Een advies aan alle koren: kom terug voor verbetering van je persoonlijk record. Dit komt de kwaliteit van de koorzang in de parochies ten goede, het vergroot je eigen plezier in zingen en daar gaat het uiteindelijk om. Met een woord van dank aan alle deelnemers, de organisatie, een bloemetje voor de catering, de jury en Moniek Groot als dagspreker, de parochie Haarlem-Schalkwijk en de subsidiënten werd deze concoursdag voor de kerkkoren afgesloten.

Conclusie: een succesvolle, inspirerende, goed georganiseerde dag die voor herhaling vatbaar is.

Laten we er een traditie van maken!

(verslag: Louise Hillen, NSGV Rotterdam)

Koor uit Zeewolde valt in de prijzen op

Middenkorenfestival

Op zondag 5 oktober jl. vond het Nationaal Middenkorenfestival 2008 plaats in de Ontmoetingskerk te Nijmegen. Het festival werd georganiseerd door Code Music, dit keer i.s.m. de NSGV Den Bosch. Bij de prijswinnaars was ook een koor uit het bisdom Haarlem: het middenkoor Voice uit Zeewolde (Zuidelijk Flevoland), die de 3e prijs van de vakjury en de 1e prijs van de publieksjury behaalde. De volledige uitslag van het festival luidt als volgt:

Uitslag vakjury

1. Connection, Den Haag
2. Katharsis, Tilburg
3. Voice, Zeewolde

Uitslag publieksjury

1. Voice, Zeewolde
2. Connection, Den Haag
3. Katharsis, Tilburg

Compositieprijzen

- 'Om te leven met zovelen', door Luciani, Hilvarenbeek

- 'Tot die tijd', door Incanto, Zoetermeer

Het volgende Nationale Middenkorenfestival zal plaatsvinden in 2010 op een locatie in het bisdom Haarlem!

Activiteiten van anderen

Benefietconcerten voor orgel in Haarlemse St.-Josephkerk

In de periode van 2 november 2008 tot en met 5 april 2009 vinden er in de Sint-Josephkerk, Jansstraat 43 te Haarlem veertien zondagmiddagconcerten plaats ten bate van de noodzakelijke restauratie van het fraaie Adema-orgel. De toegang is gratis, bij de uitgang is er een collecte. Aangezien koren en organisten belangeloos medewerking verlenen aan deze concertreeks zal de opbrengst geheel ten goede komen aan de orgelrestauratie.

In de maand november staan de volgende concerten op het programma:

- 2 november: Koor Kathedrale Basiliek St. Bavo o.l.v. Fons Ziekman. (Requiem van John Rutter)
- 9 november: Bernard Bartelink, orgel. (Widor, Boëlmann, De Klerk)

- 16 november: Aalsmeers Vrouwenkoor Davanti o.l.v. Lorenzo Papolo. (Brahms, Kodaly, Ravel, Bernstein)

- 30 november: Oktoich o.l.v. Aliona Ovsiannaikova (Oosters-orthodoxe kerkmuziek)

Nadere informatie:

www.josephorgelhaarlem.nl

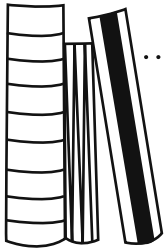
- 23 november: Geen benefietconcert i.v.m. herdenkingsconcert Albert de Klerk (+1998) in Philharmonie.

Gezocht

Dirigent (m/v) voor het nieuwe gemengde koor van de parochie H. Augustinus te Amsterdam-Noord. Eenmaal per week repeteren en in principe elke zondag dirigeren (uitgezonderd een lange zomervakantie). Hij/zij moet grondige kennis hebben van de kerkmuziek en de ontwikkeling van de laatste tientallen jaren. Repertoire: Nederlandse liturgische gezangen en Latijnse meerstemmige kerkmuziek. Financiële vergoeding volgens de regeling van het bisdom Haarlem. Inlichtingen: pastoor N. van der Peet, (020) 610 26 13.

Dirigent en pianist/organist m/v voor het Het Laurentiuskoor te Oudorp (Alkmaar). Functies kunnen in één persoon vertegenwoordigd zijn. Het gemengde koor (leeftijd 6-60) kent een rijk verleden. Repertoire: Latijnse concertmissen, Engelse motetten, enz. De dirigent(e) is inspirerend naar alle leeftijden, heeft aandacht voor stemvorming en affiniteit met kerkmuziek. Repetities wekelijks. Weekendvieringen eens in 3 weken. Meer info op de website: <http://laurentiuskoor.no-ip.info>. Reacties tot 24-10-2008. Inlichtingen: Bea Kunst, (072) 512 93 26, dirigentgezocht@laurentiuskoor.no-ip.info

Dirigent m/v gezocht voor dameskoor in Castricum, dat voornamelijk rouw-en trouwdiensten verzorgd. Repetitie: één uur per week op donderdagmiddag. Salariëring conform de Diocesane Regeling Salariëring Kerkmusicus. Contactpersoon Wendy Leonards, (0251) 67 66 25.

Op de boekenplank

BERT STOLWIJK EN LOEK SEEBOLDT

Wat is liturgische muziek?

Bert Stolwijk

Voor de lezers van dit blad lijkt me het een belangrijke vraag die Jeroen de Wit in zijn pas verschenen boek behandelt. Is alle muziek die in onze liturgievieringen klinkt zo verbonden met de liturgie dat we ze ook echt 'liturgische muziek' kunnen noemen? Juist wanneer je denkt dat je het antwoord zo langzamerhand wel weet is het goed om nieuwsgierig kennis te nemen van de inhoud van dit boek. Drs. Jeroen de Wit is een theoloog (afgestudeerd in de liturgie) die grote affiniteit heeft met de (kerk)muziek: hij studeerde muziekwetenschap, was koordirigent, en is bestuurslid van de NSGV in het bisdom Den Bosch. Daarnaast bewijst dit boekje dat hij een goed schrijver is die in staat is om het veel omvattende onderwerp van de liturgische muziek helder uiteen te zetten.

Wat het eerste opvalt aan het boek, is de fraaie vormgeving. De vorm versterkt de inhoud!

Zo is het ook met de muziek in de liturgie. Al gaat het in de liturgie niet om de muziek – daarvoor gaan we immers naar een concert – ze kan mensen wel uitnodigen om de ruimte waar God en mensen elkaar ontmoeten te betreden. Ze kan ons helpen om bij de wezenlijke inhoud te komen van het mysterie dat in de liturgie gevierd wordt. Het is daarom jammer dat uitgerekend op de cover een afbeelding van een concerterend koor is afgedrukt. (We zien dat de koorleden de partituur van het slotkoor van Beethovens Negende Symfonie – 'Alle Menschen werden Brüder' – in handen hebben...).

De auteur geeft veel informatie over de Bijbelse fundering van liturgische gezangen (met name de psalmen!), de plaats van de muziek in de eucharistieviering, de kerkelijke opvattingen over muziek door de eeuwen

heen en de relatie tussen muziek en spiritualiteit. Mede door het feit dat ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal vragen, is het boek uitermate geschikt voor cursussen en bezinningsbijeenkomsten. Het ultieme antwoord op de vraag 'wat is liturgische muziek?' zult u in dit boek niet vinden – Jeroen de Wit zal die pretentie ook niet hebben gehad –, maar het helpt u wel een heel eind in de goede richting!

Drs. Jeroen de Wit: 'Wat is liturgische muziek?' Deel 4 in de serie 'Liturgiecatechese'. Uitgave van 'Vieren', Abdi van Berne, Heeswijk. ISBN 978-90-8972-005-4 Prijs: € 17,50. www.boekhandelberne.nl

Verweven is mijn levensdraad met jou

Loek Seeboldt

Gea en Chris Fictoor (zus en broer) hebben een schitterend boek samengesteld, 'Mandala's & Mantra's', bedoeld als inspiratiemiddel en als voorbeeld van een persoonlijk proces. De mandala's en mantra's vormen een creatieve wijze waarop zij spiritualiteit ervaren. Het boek bevat kleurrijke afbeeldingen van mandala's, gecombineerd met mantragedichten en composities in notenschrift. Het geeft "suggesties voor hoe je verder kunt groeien in meditatieve processen op zoek naar je eigen bron, hoe je dit letterlijk en figuurlijk beter in je vingers kunt krijgen, hoe er luisterend of zingend 'muziek in zit' en hoe je zo je intuïtieve vermogens kunt vergroten".

Gea en Chris lichten toe wat hen beweegt. Ze leggen de symboliek van mandala's en mantra's uit en beschrijven het proces van: meditatieve

wandkleden en intuïtieve mandala's; van de dichtvorm en mantra's.
Concreet geven ze vijftien inspiraties op de grondvorm. Ik kies er –met het oog op Advent en Kerstmis – twee uit en richt me met name op de mantracomposities. Vanuit een luisterend kijken naar de mandala's van Gea zijn bij Chris de gedichten en composities ontstaan. Uit het gedicht is de mantra geboren. Op zich is een mantra slechts één zin, maar zeer krachtig en volledig. Je kunt de mantratekst bij jezelf reciteren, in stilte of hardop; of samen met anderen hardop lezen of zingen.

“Samen bezinnend zingen kan ons, door innerlijke klank verbonden, dichter bij elkaar brengen. Ook het beluisteren van meditatieve muziek kan rustgevend en helend werken. Samen zingen brengt je niet alleen dichter bij elkaar, maar ook bij jezelf”. En dichter bij God, zou ik hieraan willen toevoegen.

Bij de mandala “Geboorte en groei”, het gedicht:

bloem ontsluit
laat jouw knop
door daglicht liefde
nu omarmen
voel dan lente
trossen vol omarmd
genieten
vele handen
om te geven
gaan dan open.

De mantra is: Vele handen om te geven gaan dan open.

Bij de mandala “Universele kerstnacht”, het gedicht:

wil met jouw handen
spelen
opnieuw

opnieuw geboren
engelen zij zingen
grenzeloos verschijnt
wie werd verwacht
wees wijs met mij
wordt meerstemmig
zo ons lied.

De mantra is: Met jouw handen spelen opnieuw, opnieuw geboren.

Naast het grondpatroon van iedere mantra wordt de opzet voor een meerstemmige uitwerking gegeven. Het boek bevat een cd waarop de vijftien meerstemmig gezongen mantra's staan. Ik heb enkele mantra's op koren/zangdagen uitgeprobeerd. Als je het goed opbouwt, eenstemmig en meerstemmig, blijken ze indringend te werken. Dat is mijn ervaring en die van vele deelnemers. Zeer aanbevolen!

Gea en Chris Fictoor: 'Mandala's & Mantra's'. Boek en cd: uitgeverij Akasha, ISBN 90 77247 44 0. www.uitgeverijakasha.nl, telefoon (0599) 287 245. Complete bladmuziek voor gemengd koor en piano, uitgeverij Ascolta Music Publishing, telefoon (030) 637 42 37.

Om over na te denken

KO SCHUURMANS

Wolf en lam zullen weiden tezamen

Huub Oosterhuis schrijft:

“De bijbel heeft mij de ‘onverzoenlijke hoop’ geleerd, hoop die zich niet verzoent met de feiten; die tegen de feiten indinkt en invoelt – tegen het gelijk en het laatste woord van de machtigen, tegen de regimes, tegen de heersende economische orde. Moet het maar blijven zoals het is, deze ‘bestaande orde’, deze oude wereld? Dat te denken is cynisme. De bijbelse godsdienst is een doorlopend geding, een dagelijks kort geding tegen het cynisme. De aanklager van dat cynische systeem en de advocaat van de slachtoffers in de bijbel is God zelf. De bijbel is ook een leerschool voor utopische verbeelding. Profetische dichters, Jesaja, Micha wagen het in hun liederen een nieuwe wereld op te roepen waar geen kinderen zullen sterven.

Oude mensen maken hun dagen vol
en jonge mensen zullen daar
pas op hun honderdste sterven.
Wij zullen niet voor de leegte zwoegen,
geen kinderen baren voor de verschrikking.
De wolf en het lam zullen weiden tezamen.
Wij leren de oorlog af.

Dit toekomst visioen, het stoutmoedigste van heel de wereldgeschiedenis, komt uit de mond van God-zelf-ik-zal. Ik heb besloten dit visioen ernstig te nemen, en mezelf afgesproken naar de vervulling ervan te verlangen. En ik heb ook met mezelf afgesproken te vertrouwen op het goede dat overal gedaan wordt: de toewijding waarmee mensen voor elkaar zorgen, naar elkaar luisteren, wonden verbinden – de ongekennde onschatbare ontferming en solidariteit die

mensen elkaar betonen; dat ze elkaar niet kwetsen, niet martelen – dat komt ook voor. Anders was deze wereld-aarde-hemel toch allang in de afgrond gedonderd.

Waarom zouden wij zo’n afspraak met onszelf en met zoveel mogelijk anderen niet jaarlijks vernieuwen, op onze geboortedag, op de avond voor Kerstmis, op 5 mei, op het Suikerfeest, op Grote Verzoendag? Dagen genoeg.”

Dit is een fragment (blz.48 en 49) uit het boekje ‘Jij die mij ik maakt’. Oosterhuis schreef het speciaal voor deze Maand van de spiritualiteit. In dertig stukjes, net zoveel als november aan dagen telt, laat Oosterhuis zien hoe jij en ik elkaar kunnen inspireren om de wereld een beetje beter te maken. Het is uitgegeven door Ten Have in Kampen en kost slechts € 2,50.

Detail doopvont (12e eeuw) in de kerk van Vall (13e eeuw) op het Zweedse eiland Gotland.